

Som regel beskæftiger mediedidaktiske bøger og artikler sig med de audiovisuelle medier (tv og video). Det er derfor i sig selv interessant at en bog beskæftiger sig med lydmediet. Men man skal ikke læse bogen for at få noget afgørende nyt at vide om lyd. Der opereres med forholdsvis grove kategoriseringer: reallyd, lydkulisse, musik og verbalsprog. Men kategorierne diskuteres ikke nærmere og slet ikke i forhold til hinanden.

Bogen nøjes med en kort definition og en række eksempler. Således defineres 'reallyd' som »selvstændige lyde, som det menneskelige øre er i stand til at registrere som »enkeltlyde«, mens 'lydkulisse', der kan bestå af mange reallyde, bestemmes som »baggrundslyde, som giver lydbilledet rumlighed og tidsmæssig struktur«. Her mangler man et ræsonnement bag opdelingen, og ikke mindst en diskussion af kategorierne i forhold til hinanden. Bl.a. er det ikke ualmindeligt at en reallyd kan indeholde mange komponenter og lyde fra mange forskellige kilder. Og definitionen giver fx ingen mulighed for at skelne mellem reallyd og effektlyd. Kategorierne forekommer snarere som en ad hoc løsning i forhold til den pædagogiske sammenhæng de indgår i.

Men det er ikke at yde bogen fuld retfærdighed udelukkende at fokusere på beskrivelsen af selve lydmediet. Bogens ærinde er ikke først og fremmest at beskrive lydmediets udtryksformer og særlige karakteristika, men at gøre opmærksom på dets muligheder som middel i en pædagogisk proces. Her peger bogen på at lydmediet ikke giver eleverne samme spændetroje som skriftsproget, når de går på opdagelse i det, at mediet lægger op til andre samværsformer end dem der traditionelt præger skolen, og at det giver mulighed for umiddelbart at fastholde også mindre velfrisede erfaringer og erfaringsformer. Og dette dokumenteres i rapporteringen fra en række konkrete undervisningsforløb i 1. klasse, 3. klasse, 7. og 8. klasse.

Spændende læsning, fordi man her får mulighed for at følge nogle eksperimenterende pædagogiske cases i øjenhøjde, hvor lydmediets muligheder foldes ud. Men fremstillingen bærer præg af, at det især er den *pædagogiske proces* der er i fokus. Ofte nøjes forfatterne med at tale om »spændende«, mere eller mindre »vellykkede« lydoptagelser eller om at eleverne lavede et »godt« interview med den og den. Den mere detaljerede analyse af produktet der kunne begrunde karakteristikken, får man ikke i nær samme grad, som man får en understregning af den pædagogiske funktion ved at skabe det. Og det er lidt synd.

Til gengæld indfanger den anlagte synsvinkel

nogle væsentlige mediedidaktiske pointer, pointer som også rækker ud over folkeskolen: For det første at elevernes brug af medier har en værdi i sig selv, hvis de får lov at lege, eksperimentere og gå på opdagelse, og her er lydmediet formentlig mere velegnet end det noget mere krævende videoudstyr. For det andet at en bevidst pædagogisk planlægning kan sikre, at det ikke kun er de i forvejen velformulerede der kommer til at sætte sig på proces og produkt. For det tredje at man skal være varsom med at lade professionelle normer sætte standarden, fordi man så risikerer at proces og produkt helt bliver overtaget af de »professionelle«.

For det fjerde at der stilles andre krav til læreren end traditionelle faglige kvalifikationer, bl.a. fornemmelse for hvad det vil sige at fordybe sig i æstetiske processer og at give sig hen i en søgen efter æstetisk tilfredsstillende udtryksformer. Og for det femte at man som underviser – og fagligt ansvarlig – må være forberedt på anfægtelser: Får de nu lært nok?

Sine mangler og svagheder til trods giver *Lydmediet i skolen* et tankevækkende mediedidaktisk bud, der sætter elevernes *egen* brug af mediet i centrum. Og selvom bogen først og fremmest er skrevet til folkeskolens lærere, er der ingen tvivl om, at de mere generelle mediedidaktiske pointer har relevans også for folk der befinder sig andre steder i uddannelsessystemet.

Ib Poulsen, lektor
Institut for Nordisk Filologi
Københavns Universitet

Jostein Gripsrud: *The Dynasty Years*. Routledge, London & New York 1995. 316 sider. Pris: ca. 200 kr. i paperback.

Dynasty som symptom

En bog om *Dynasty* femten år efter. På et tidspunkt, hvor serien ligesom er uddebatteret, receptionsanalyserne foretaget og det sidste forklarende punktum sat. Det er allerede flere år siden, det begyndte at handle om *Beverly Hills 90210* og *Baywatch*. Hvorfor udkommer bogen nu? Er Jostein Gripsrud bare blevet overhalet af den nyeste udvikling, sådan som det undertiden går i medieforskerbranchen, eller er der mening i forsinkelsen? – Sådan tænkte jeg, da jeg hørte om *Dynasty*-bogen, og jeg er nok ikke den eneste universitetslærer, der skal tilbage til 1987 for at finde sin

sidste studenteropgave om *Dollars*.

I 1993 modtog jeg så en anden opgave. Den havde den tankevækkende titel »*Beverly Hills 90210* – børn af *Dollars* og *Dallas*.« Titlen fokuserer dels på det genremæssige forlæg, som *Dallas* og *Dollars* udgjorde. Dels på det tematisk interessante, at konsekvenserne af alle de ulykkelige forhold og ægteskaber nu skyller ind over skærmene i form af unge, 'børn' med en hærskere af psykiske problemer, der jo udgør råstoffet for efterfølgerne. Titlen angiver altså, at den ældre generation af aftensoaps har sat sig spor, og at den dermed måske slet ikke er så uddebatteret endda.

Men det er ikke generationsperspektivet eller arvingerne, der er interessante for Jostein Gripsrud. Denne synsvinkel er faktisk slet ikke med. Det interessante for ham er det historiske perspektiv, som den begyndende afstand til 1980'erne åbner, og som han i bogen diskuterer på tre niveauer, nemlig i forhold til 1) den generelle medieteoritiske debat, 2) den kulturdebat, som udsendelsen af *Dynasty* i Norge affødte, og 3) *Dynasty* som produkt. *Dynasty* bruges på den måde som en anledning til medieteoritisk stillingtagen og kulturpolitisk redegørelse, jvf. titlen *The Dynasty Years*. Det er 1980'ernes åndelige klima og de ændringer i tv-fiktion og medieteorit, det afstedkom, der står i fokus og til debat. *Dynasty* betragtes som symptom på fundamentale ændringer i tv-kulturen internationalt og nationalt.

Medieteorit til revision

Det fremgår af bogens indledning og metodiske fremgangsmåde, at den plæderer for en vis teoretisk forsoning i forhold til de skarpe opdelinger og skoledannelser, der har præget 1980'ernes medieteoritiske udvikling. Jostein Gripsrud argumenterer for metodisk pluralisme. Nej til hverken-eller, ja til både-og, dog med en tydelig forkærlighed for et grundlæggende hermeneutisk udgangspunkt.

Produktionsanalyse kan give megen god information og spare spekulationer og overfortolkninger. Receptionsanalysens forskellige dimensioner gør os meget klogere på de forskellige muligheder for samspil mellem tekst og publikum. Men ingen af delene bør afskaffe tekstanalysen. Teksten opfattes trods alle angreb på dens selvstændighed og eksistens stadig som det primære bindeled mellem producent og publikum. Adornos fremstilling af det passive, tryllebundne publikum på den ene side, og fremtrædende receptionsanalytikerens ophøjelse af modtagerens herredømme over teksten på den anden side karakteriserer Jostein Gripsrud som ekstremer,

der fører til relativisme og simplificeret sociologisk tænkning. En tendens, der er blevet forstærket, efterhånden som receptionsanalysen er blevet blandet op med postmoderne, poststrukturalistiske og dekonstruktive teorier.

I forhold til denne tendens er det logisk nok, at Jostein Gripsrud vedkender sig inspirationen fra den kritiske teori, fra Adorno og Habermas, i form af en opfordring til generel opvurdering af kritisk, intellektuelt arbejde. Budskabet bliver altså: ud af 1980'ernes strikte opdelinger i skoler, der bekæmper hinanden – brug det bedste fra både produktions- og receptionsteori med teksten som grundlag. Men det sker ikke uden sværds slag, hvor både John Fiske og Stanley Fish udsættes for velargumenteret kritik.

Som sagt efterlever Jostein Gripsrud selv sin opfordring til metodisk pluralisme ved at bygge bogen op i et hovedafsnit, der behandler produktionen af *Dynasty*, to, der behandler receptionen i Norge, og ét, der – opdelt i flere kapitler – diskuterer serien i relation til genre, tekst, musik, betydning.

Kulturdebatten

I modsætning til seerne i Sverige og Danmark var seerne i Norge ikke blevet forberedt gennem *Dallas*, som NRK havde valgt ikke at vise. *Dynasty* var deres første møde med den populære aftensoap. Den debat, der fulgte i kølvandet på NRKs lancering af serien i 1983, blev af Fr. Dahl karakteriseret som »The Cultural Debate of the Ages«. Det er store ord i betragtning af, hvor mange kulturdebatter, der gennem dette århundrede har rystet Norge. Men Gripsrud deler vurderingen og argumenterer overbevisende for, at kulturdebatten eller »the *Dynasty* event«, som han kalder det, var unik af mange forskellige grunde.

På et generelt plan blev den krystalliseringspunkt for en bredere debat om 'frit valg', 'kultur', 'kvalitet', 'internationalisering', 'kommercialisering af medierne' etc. – altsammen begreber, der i løbet af 1980'erne skulle føre frem til en opløsning af monopolsituationen på det elektroniske område og en anderledes forståelse af forholdet mellem public service-begrebet, medieforretning og frit forbrugsvalg. Debatten blev anledning til et historisk skift i opfattelsen af 'publikum'. At 'almindelige' mennesker blandede sig i debatten og hævdede deres ret til at have deres egen smag gav anledning til eftertanke for programplanlæggerne. Og dermed fulgte også et skift i begrebsdannelsen fra institutionen NRKs side: fra 'publikum' til 'kunder'.

Gripsruds redegørelse for disse skift bygger på

et mangfoldigt og interessant materiale, avis- og fjernsynsdebat, en spørgeskemaundersøgelse i 1984, ugeblade og breve fra seere. Det tegner et komplekst billede af den kulturpolitiske situation og vendingen mod det populære og kommercielle. Afsnittene om kulturdebat og modtagelse giver et godt perspektiv på den standende debat om, hvordan vi skal indrette de elektroniske medier. På den ene side ligger monopolsituationen og den glød, den kunne tilføre debatten, langt tilbage. På den anden side genfinder vi mange af argumenterne idag.

Tekstanalysen

I betragtning af det metodiske udgangspunkt, overbevisningen om tekstanalysen som det centrale koblingspunkt, er det ironisk, at de svageste afsnit i bogen netop findes i de analytiske kapitler. Det hænger sammen med følgende forhold. Det historiske perspektiv er både mere og mindre gennemført i forhold til det analytiske. Mere gennemført i den forstand, at *Dynasty* opfattes som et tidens tegn. I USA sendes det første afsnit i den uge, hvor Reagan indsættes som præsident, og det sidste, da Reagans sidste periode som præsident udløber. *Dynasty* og 80'erne som en æra præget af glorificering af konservativ livsstil kobles på den måde tæt sammen, hvad der er rimeligt nok. Mindre gennemført er det historiske perspektiv i den forstand, at den afklarende distance, der fungerer så fint i forhold til teoriudvikling og kulturdebat, udebliver. Generationsproblematikken, forholdet mellem de første aftensoaps og deres nutidige efterkommere kunne – som antydning indledningsvis – have leveret en velegnet optik for analysens genoptagelse, men den udfordring, der ligger i det, tages ikke op.

Mere problematisk er det, at selve tekstgrundlaget kan diskuteres. Jostein Gripsrud er absolut selv opmærksom på problemet og diskuterer det flere gange ud fra forskellige synsvinkler som repræsentativitet, tekstkorpus'ets størrelse, videotekst vs. oprindelig udsendelse, sekundære og tertiære tekster. Alligevel får han det ikke løst på nogen tilfredsstillende måde. Tekstudvalget er nemlig præget af vilkårlighed på grund af tilfældige omstændigheder som tilgængelighed, og hvad der af lidt tilfældige grunde er blevet optaget. Dermed afskærer Gripsrud sig fra en overbe-

visende – eller i hvert fald præcis – analyse af centrale begreber som udvikling, forløb og dynamik. Gripsrud refererer her til Peter Kofoeds og Tove Arendt Rasmussens analyse af *Dallas*, men en af grundene til at denne analyse overbeviser, er jo netop, at den bygger på et nøje bestemt tekstgrundlag.

Det er således ikke den præcise detalje, der er forcen i analysen. Derimod er der udmærkede delanalyser på et højere generalitetsniveau. Tematisk f.eks. i udredningen af incest-temaet. I forhold til musikken betyder det upræcise tekstgrundlag også mindre, for musikken og dens funktioner er et af de stabile elementer serien igennem. Netop i en genre, der rører ved det melodramatiske, og hvor der er så meget ledemusik, som tilfældet er i *Dynasty*, forekommer det velgørende, at det musikalske tages alvorligt.

Veloplagt og informativ

Trods de indvendinger, jeg har, er der mange gode grunde til at læse bogen. Afsnittet om teori-debatten sætter adskillige ting på plads. Den insisterende måde, som Jostein Gripsrud forholder sig til sine teoretiske med- og modspillere på, giver konstant stof til eftertanke. Den veloplagte redegørelse for grundpositioner i kulturdebatten er særdeles informativ. Som dansker erindrer man Rindalisme-debatten i 1965, men også her i landet kan der trækkes paralleller i forbindelse med lancering af amerikansk populærfiktion. Endelig er hele diskussionen af forholdet mellem internationale, fortrinsvis amerikanske, produktioner og nationale receptioner fortsat aktuel.

Bogens ambition er tydeligvis at få gennemslag i en engelsk/amerikansk kritisk sammenhæng. Om det vil lykkes, skal jeg ikke kunne afgøre. For en skandinavisk læser havde det været morsomt at få citaterne fra læserbrevene på norsk. Alligevel er det da prisværdigt, at bogen udkommer på engelsk, så både debat og reception kan formidles til den sammenhæng, den har rod i.

*Gunhild Agger, lektor
Institut for Kommunikation
Aalborg Universitet*

Tidligere numre

- 1 Medieundervisning i gymnasiet (udsolgt)
  - 2 Medieforskningen og informatikken (udsolgt)
  - 3 TV-æstetik (udsolgt)
  - 4 Women & Electronic Mass Media (engelsk udgave)
  - 5 TV under internationalisering
  - 6 Medieundervisning
  - 7 Receptionsforskning i Danmark (udsolgt)
  - 8 TV-produktionsanalyse
  - 9 En ny TV-kultur?
  - 10 Reklame, -TV & semiotik (udsolgt)
  - 11 Nye veje i medieundervisningen
  - 12 Informatik og undervisningsteknologi
  - 13 Mediehistorie
  - 14 Genrer og medier (udsolgt)
  - 15 Radio (udsolgt)
  - 16 Trykt presse
  - 17 TV efter monopolbruddet
  - 18 Musik og medier
  - 19 TV-konkurrencens æstetik
  - 20 Public Relations
  - 21 Medieetnografi og receptionsanalyse
- Særnummer om TV i Latinamerika 40 kr.
- 22 Medieteori
  - 23 Film
  - 24 Måltrettet kommunikation
- Om bestilling af numre: se s. 2